

Slovní druhy

Slovní druhy jsou vymezeny pomocí tří kritérií – tvaroslovného (morfologického), významového (sémantického) a skladebního (syntaktického). Tato kritéria se někdy doplňují, jindy si konkurují. Zpravidla nemůžeme jednoduše a jednoznačně všechna slova přiřadit k určitým skupinám na základě jen jednoho z nich.

Kritérium tvaroslovné dělí slovní druhy na ohebné (mění tvar slova) a neohebné (nemění tvar slova). V rámci ohebných slov se pak vymezují slovní druhy skloňované (substantiva, adjektiva, pronomina a numeralia) a časované (verba). Existují však i neohebná podstatná jména (*angažmá, kupé*), přídavná jména (*blond, lila*), zájmena (*jeho, jejich*) a číslovky (*pár, třikrát*). Neohebné slovní druhy představují adverbia, prepozice, konjunkce, partikule a interjekce.

Kritérium významové rozčleňuje slova na plnovýznamová a neplnovýznamová. Plnovýznamová slova jsou významově samostatná, tzn. mají slovní (věcný) význam – pojmenovávají např. osoby, vlastnosti, děje, okolnosti apod. K plnovýznamovým slovním druhům se řadí klasicky podstatná jména, přídavná jména, slovesa a příslovce. Dále se k nim většinou připojují zájmena, která mají za úkol zastupovat, ukazovat a odkazovat, a číslovky, jejichž funkcí je vyjadřovat množství. Zvláštní pozici mají citoslovce. Mnohá jsou plnovýznamová – napodobují zvuky (*cink*), naznačují psychické prožitky (*ach*) navazují kontakt (*haló*). Citoslovce však neobsahují pojmovou složku a mají funkci vypovídací a expresivní. Neplnovýznamová slova jsou významově nesamostatná. Znamená to, že nemají slovní význam sama o sobě, ale získávají ho až ve spojení s plnovýznamovými slovy nebo větami, např. *na* (stole), (zdravý) *a* (veselý), *at'* (přijde). Za neplnovýznamová se považují předložky, spojky a částice.

Kritérium skladební dělí slovní druhy podle toho, jak se podílejí na výstavbě výpovědi. Větnými členy jsou: podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky, slovesa a příslovce. Citoslovce mají funkci větného členu zřídka, např. Petr *hup* do vody. (nahrazují sloveso v přísudku). Většinou stojí samostatně, do věty se nezařazují, např. *Hurá!* *Au*, to bolí! Předložky samy o sobě větným členem nejsou, ale tvoří větné členy ve spojení se jménem, např. *ke dveřím* – příslovečné určení místa, (zpráva) *ze zahraničí* – přívlástek neshodný. Spojky a částice větnými členy nejsou. Spojky spojují větné členy nebo věty a vyjadřují vztahy mezi nimi. Částice uvozují samostatné věty a naznačují jejich druh, např. *prací* – *Kéž* bych ho potkala! Vyjadřují také významový odstín větného členu, před kterým stojí, např. *Zajímalo ho hlavně* plavání.

Zpracovala Jana Marie Tušková podle mluvnic: Čeština – řeč a jazyk (2000), Příruční mluvnice češtiny (1995).